

Manşet veriler yanıltıcı ekonomi dipte sürünüyor

TÜRKİYE ekonomisi geçen yılın son çeyreğinde ve bu yılın ilk iki çeyreğinde küçüldü. İstihdam da ciddi kayıplar yaşandı. Yüksek enflasyonun hüküm sürdüğü ekonomide bir de küçülme görülmesi sefalet endeksinin artmasına neden oldu. Halk yoksullaştı. Bu yılın üçüncü çeyreğine yönelik yapılan değerlendirmelerde ise yıllık bazda yüzde 2 oranında küçülme bekleniyor (BETAM araştırması). Ancak uzmanlarla yaptığımız ekonomi sohbetlerinde, TÜİK marifetiyle milli gelirden küçülmenin önlenip yüzde sıfırlı düzeylerde bir artış açıklanırsa sürpriz olmayacağını ifade ediliyor.

İTO BAŞKANI 'ANİ DURUŞ'UN NE OLDUĞUNU BİLİYOR MU?

Perşembe günü İTO Meclisi'nde, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'yu ağırlayan İTO Başkanı Şekib Avdagiç, özette şu açıklamayı yaptı: "2018 Ağustos'undan itibaren yaşadığımız 'ekonomik' saldırıdan bu yana tam 15 ayı geride bıraktık.... Bu 15 ayda ekonomi yeniden dengelemeye başladı ve daha da önemlisi, yeniden dengeleme süreci ekonomide bir 'ani duruş'a yol açmadan sağlandı." Ancak Avdagiç'in ekonomi kurmaylarını gözden geçirmesi gerekiyor. Çünkü geçen 15 aylık süreçte Türkiye iki kez ödemeler dengesi krizi yaşadı. Yani ekonomide ani duruş meydana geldi.

Ekonomide ani duruş, genellikle gelişen piyasa ekonomilerinde meydana gelen bir durum. Sermaye hareketlerinde ani bir kesilme veya terse dönüş sonucu yüksek cari açık veren ekonominin daha az açık veya küçük ölçekli cari fazla verir hale gelmesini ifade eden ani duruş neticesinde milli gelirden de küçülme yaşanır. Başkan Avdagiç veya ekonomi kurmayları Merkez Bankası'nın Ödemeler Dengesi raporuna bakarlarsa geçen yıl ağustos ve temmuz aylarında cari fazla verilmesine rağmen rezervlerde 11.5 milyar dolar, bu yıl da mart ve nisan aylarında yine cari fazla verilmesine karşın rezervlerde 5.9 milyar dolarlık bir azalış olduğunu görecektir. Cari açık finansman bulunabildiği sürece verilir. Finansman yoksa açık da verilemez.

Eylülde **sanayi** üretiminin 12 ay sonra artması ve perakende satışlarda bir yıl aradan sonra görülen yükseliş yanıltıcı. Veriler, kalıcı bir toparlanmaya henüz işaret etmiyor. Baz etkisi kaynaklı artışlar görülse de ekonomi dipte sürünüyor

GIDA HARCAMALARI BAZ ETKİSİNİ KIRAMADI

Gelelim ekonominin yeniden dengeleme durumuna. Perşembe günü açıklanan ve 12 ay sonra Eylül 2019'da artışa geçen yıllık **sanayi** üretimine ilişkin detayları dünkü haberimizde sizlere aktardık. **Sanayi** üretimindeki yükseliş hem baz etkisi kaynaklı hem de aylardır çöken endeksin iyice dibinden sonra bataklıktan çıkma çabasını gösteriyor. Ekim ayında kötümser seviyeye gerilelen İSO İmalat PMI Endeksinde dikkate aldığımızda **sanayi** üretiminde güçlü bir toparlanma henüz söz konusu değil. Dün ise özellikle iç piyasaya ilişkin yakından takip ettiğimiz iki önemli veri daha TÜİK tarafından açıklandı. Bunlardan ilki perakende satış hacmi. Perakende satışları da 12 ay sonra Eylül 2019'da yıllık düzeyde yüzde 2.7 artış gösterdi. Geçen yılki yüzde 3.4'lük düşüş dikkate alındığından hem baz etkisi söz konusu hem de güçlü bir artıştan söz edemi-

yoruz. Verinin alt detayına bakıldığında artışlar gıda dışı taraftan gelmiş. Gıda, içecek ve tütün satışlarında yüzde 2 düşüş var. Geçen yıl aynı ayda gıda, içecek ve tütün satışları yüzde 6.9 artmıştı. Dolayısıyla düşüş baz etkisi kaynaklı fakat baz etkisini aşacak düzeyde bir hacim olmaması satışların zayıflığını ortaya koyuyor.

Cirolardaki artış pek iç açıcı değil

PERAKENDE satışlardaki ciro artışı ise geçen yıla göre yüzde 11.2 olarak ölçüldü. Eylülde yıllık tüketici enflasyonu yüzde 9.26 oldu. Buna göre perakende cirosundaki artış bir yıldan uzun süredir enflasyonun altında kalıyordu. Eylül ayında 1.94 puan da olsa enflasyonun üzerinde bir artış gösterdi. Perakendeciler için olumlu bir gelişme. Ancak son iki yıldaki enflasyon ve ciro artışını kıyasladığımızda yüzde 36 ile eşit seviyede yani perakende için başa baş noktasına erişebildi.

Sanayi, ticaret, inşaat ve hizmetler sektörlerinin toplamını gösteren ciro endeksinde baktığımızda da yüzde 4.8 ile tüketicinin enflasyonunun 4.5 puan altında ancak yüzde 2.45'lik yurt içi üretici enflasyonunun 2.4 puan üzerinde oluştu. Daha net bir görünüm sunmak için son iki yıldaki değişimi

ele aldığımızda yüzde 49.7'lik yurt içi üretici fiyat artışına karşın cirodaki artışın yüzde 38.6'da kaldığı görülüyor. Ciroların sektörler bazında değerlendirdiğimizde **sanayi** yüzde 1.7 ve inşaatta yüzde 16.1 düşüş yaşandı. Ticaretle yüzde 11.8 ve hizmetlerde de yüzde 7.7 artış oldu. Genel itibarıyla iç pazara baktığımızda hem tüketim hem üretim bacaklarında bipten hafif bir kıpırdanma olduğu görülüyor. Ancak ekonomide "V" şeklinde bir çıkıştan söz edilemek için henüz erken. Zorla kredi genişlemesine dayalı bu ivmenin güçlenerek bir kaç ay daha sürmesi gerekiyor. Çünkü istihdam cephesinde de olumlu gelişmeler yaşansa da son bir yılda verilen kayıplara (762 bin) ilaveten işgücüne yeni katılanlar dikkate alındığında çift haneli işsizlikten kurtulmak için büyümenin hızlanması şart.

ISO BAŞKANI BAHÇIVAN

Ticaret ve sanayinin en önemli girdisi insan ve eğitim

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** Kurumsal Değişim Akademisi Değişim Mimarları (CCA) toplantısına yaptığı konuşmada, “**Sanayi** ve ticaretin en önemli girdisi insan ve eğitim” diye konuştu. Bahçivan “Bu konuda artık toplumda çok geniş bir mutabakat var. Bu sebeple ulus olarak en parlak beyinlerimizi, çocuklarımızı öğretmen olarak yetiştirmemiz gerekiyor. Vasatlıktan çıkışın en önemli ve belki de tek çaresi üst seviyede eğitilmiş insan kaynağıdır” dedi.

Konuşmasında Türkiye’de şirketlerin büyümekte, işbirliği ve ortaklıklar yapmakta genellikle ürkek davrandıklarını, bunun da şirketlerimizdeki en büyük ihtiyaç olan global vizyonun oluşmasını engellediğini söyleyen Bahçivan, ‘Küçük olsun benim olsun’ anlayışının artık sürdürülemeyeceğini vurguladı. Bahçivan, şunları kaydetti: “Şirketler, özellikle aile şirketleri birleşmeler konusunda oldukça dirençli. Bu yanlış yönetsel anlayış, bir adım sonrasında finansal darboğazı getiriyor. Biz **İSO** olarak her yıl açıkladığımız Türkiye’nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu raporlarımızda, **sanayi** şirketlerinin yaşadıkları bu finansal darboğazı çok net bir şekilde görüyoruz ve kamuoyu ile de paylaşıyoruz. **Sanayi** şirketlerimiz, esas faaliyetlerinde gayet başarılı ve karlılığı yakalayabiliyorken, gelin görün ki bu karlılıklarının yarısından fazlasıyla finansal giderlerini karşılamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum da sadece **sanayi** ve üretiminde yenilikler ve katma değeri yüksek üretim iklimine kapı açılmasını geciktirmenin ötesinde, ülkemizin geleceğini de olumsuz etkiliyor.”

GRI

gozde.milat@yahoo.com

Gözde
ALTINTAŞ

Sanayi üretimi %3,4 arttı

SANAYİ sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin üretimlerindeki artışı ya da azalışı gösteren Sanayi Üretim Endeksi TÜİK tarafından aylık olarak yayımlanıyor. Büyümenin öncü göstergelerinden biri olan sanayi üretimi **bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 3,4 arttı.**

Sanayinin alt sektörleri (2015=100 referans yılı) incelendiğinde, 2019 yılı Eylül ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 5,7, **imalat sanayi sektörü endeksi %3,4** ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %0,4 arttı.

Sanayi üretimi **bir önceki aya göre** ise yüzde **3,2 arttı.**

Sanayinin alt sektörleri (2015=100 referans yılı) incelendiğinde, 2019 yılı Eylül ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki aya göre %7,5 ve **imalat sanayi sektörü endeksi %3,3 artarken** elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %1,4 azaldı.

Takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi 2019 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 0,4 azaldı. Bir önceki çeyreğe göre mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretimi ise yüzde 1,6 arttı.

Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmamış sanayi üretim endeksi değeri (2015=100 referans yılı) Eylül ayında 119,6 oldu. Diğer bir ifade ile sanayi üretimi 2015'ten beri yüzde 19,6 artmış.

Sektörler ve ana sanayi gruplarına ait yıllık ve aylık değişim oranları tablosuna baktığımızda iki husus dikkat çekiyor. Birincisi takvim etkisinden arındırılmış **yüksek teknolojlili sanayi üretimi** geçen senenin aynı ayına göre **%51,1 artmış** olması. Bu artış çok sevindirici çünkü sanayimizde yüksek teknolojinin payı oldukça düşük. 2017 yılında yüzde 3,6 olan yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı 2018'de yüzde 5,3'e çıkmıştı. 2015 yılı ile kıyasladığımızda, yüksek teknolojlili sanayi üretimi 188,8 endeksi değeriyle neredeyse iki katına çıkmış.

Diğer kalem ise dayanıklı tüketim malları. Yıllık bazda son üç aydır sürekli bir düşüş kaydetmiş. Takvim etkisinden arındırılmış yıllık değişim oranları tablosuna göre **dayanıklı tüketim malları**, Temmuz'da %6,7, Ağustos'ta %8,9 ve en son **Eylül ayında ise %15,8 oranında düşmüş.**

Bunun dışında diğer veriler genel olarak olumlu bir tablo çiziyor.

İmalat sanayi sektörü toplam sanayi üretimi içinde en büyük paya sahip olduğu için **İstanbul Sanayi Odası**'nın yayımladığı Türkiye **İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI)** verilerine de yer verelim.

Yeni siparişler Eylül'de yeniden **büyüme** bölgesine geçmiş ve bu durum üretimin istikrar kazanmasını, istihdamın ise hafif çapta artmasını desteklemiş. **İstihdam son 14 ayda ilk kez artış** kaydetmiş ve maliyet enflasyonundaki düşüş, firmaların satış fiyatlarında indirim yapmasına imkan sağlamış. Sektörün faaliyet koşullarında **17 aydır süren yavaşlama eğiliminin sona erdiği** görülüyor.